

SPÓR O PAMIĘĆ

Dedykuję Żonie

Stowarzyszenie Instytut Śląski

Państwowy Instytut Naukowy
Instytut Śląski w Opolu

SPÓR Marek Mazurkiewicz O PAMIĘĆ

Polityczne następstwa
powojennych wysiedleń Niemców
w pozimnowojennych relacjach
polsko-niemieckich
i czesko-niemieckich

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa • Opole 2015

Recenzenci: dr hab. Aleksandra Trzcielińska-Polus, prof. UO
prof. dr hab. Mieczysław Stolarczyk

Tłumaczenia streszczeń: Waldemar Gielzok, Jarosław Radiměřský

Redakcja i korekta: Magdalena Pluta

Projekt okładki: Katarzyna Juras

Copyright © by Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2015
Copyright © by Państwowy Instytut Naukowy – Instytut Śląski, Opole 2015

ISBN 978-83-7383-808-6

ISBN 978-83-7126-315-6

Publikacja dofinansowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Wydawnictwo Naukowe Scholar sp. z o.o.
ul. Wiślana 8, 00-317 Warszawa
tel./fax 22 826 59 21; 22 692 41 18; 22 828 93 91
dział handlowy: jak wyżej w. 105, 108
e-mail: info@scholar.com.pl
www.scholar.com.pl

Państwowy Instytut Naukowy
Instytut Śląski w Opolu
ul. Piastowska 17, 45-081 Opole
tel. 533 336 306; 77 453 60 32
e-mail: sekretariat@instytutslaski.com
www.instytutslaski.com

Skład i łamanie: WN Scholar (*Stanisław Beczek*)
Druk i oprawa: Totem, Inowrocław

Spis treści

Wykaz najważniejszych skrótów	7
Przedmowa	9
<i>Rozdział I</i>	
Wysiedlenia. Odsun. Wypędzenia	27
1. Proces usuwania ludności niemieckiej z Polski i Czechosłowacji po II wojnie światowej	27
2. Polskie, czeskie i niemieckie różnice w terminologii dotyczącej powojennych masowych przemieszczeń ludności	37
<i>Rozdział II</i>	
Polityczne następstwa powojennych wysiedleń Niemców w polityce zagranicznej RFN, Polski i Czechosłowacji w latach 1949–1989	56
1. Konfrontacja (1949–1969)	56
2. Normalizacja w cieniu międzyblokowej rywalizacji (1970–1989)	69
<i>Rozdział III</i>	
Reorientacja stosunków polsko-niemieckich i czechosłowacko-niemieckich po 1989 roku	84
1. Niemcy w polityce zagranicznej III RP i Czechosłowacji/Republiki Czeskiej	84
2. Polska i Czechosłowacja/Republika Czeska w polityce zagranicznej Republiki Federalnej Niemiec	99
<i>Rozdział IV</i>	
Uwarunkowania historyczne we współczesnych stosunkach polsko- -niemieckich i czesko-niemieckich	108
1. Podstawowe różnice w postrzeganiu wspólnej historii	108
2. Spór o pamięć o powojennych wysiedleniach ludności niemieckiej	130
<i>Rozdział V</i>	
Roszczenia majątkowe obywateli Niemiec wobec Polski i Czech jako problem wzajemnych stosunków	145
1. Upadek bloku wschodniego a działalność niemieckich organizacji wysiedlonych	145
2. Kwestia cywilnoprawnych roszczeń obywateli niemieckich względem Polski i Czech w kontekście akcesji tych krajów do Unii Europejskiej	159

Rozdział VI

Kontrowersje wokół budowy miejsc pamięci powojennych wysiedleń

Niemców	185
1. Centrum przeciwko Wypędzeniom	185
2. „Widoczny znak”	201
3. Inne formy upamiętnienia wysiedleń	222
Zakończenie	228
Aneksy	234
1. Karta Niemieckich Wypędzonych ze Stron Ojczystych (tłumaczenie polskie)	234
2. Orędzie biskupów polskich do ich niemieckich braci w Chrystusowym Urzędzie Pastorskim Konferencji Episkopatu Polski (fragmenty) . . .	235
3. Traktat między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o potwierdzeniu istniejącej między nimi granicy z 14 listopada 1990 r.	238
4. Przemówienie ministra spraw zagranicznych Władysława Bartoszewskiego wygłoszone podczas specjalnej sesji Bundestagu i Bundesratu w Bonn w dniu 28 kwietnia 1995 r. (fragmenty)	240
Bibliografia	245
Streszczenie	266
Shrnutí	268
Zusammenfassung	272
Indeks osobowy	277